

дентър за работата на фолклористите и чрез него ще бъдат успешно решени останалите задачи. Беше предложена темата на третия симпозиум — „Фолклор и история“. Сподручливият опит от сътрудничеството с ОСИК в Толбухински окръг, изтъкна Ст. Стой-

кова, дава основание и напред да бъде използвана тази организационна форма, като се създаде традиция първият ден на всеки симпозиум да бъде посветен на окръга домакин.

Л. П.

ЗАЩИТЕНА КАНДИДАТСКА ДИСЕРТАЦИЯ

ИСКРА ПАНОВА — „ВАЗОВ, ЕЛИН ПЕЛИН, ЙОВКОВ — МАЙСТОРИ НА РАЗКАЗА“

На 5 юли 1973 г. се състоя публичната защита на дисертацията на Искра Панова — „Вазов, Елин Пелин, Йовков — майстори на разказа“ за присъждане на научната степен „кандидат на филологическите науки“. На защитата присъствуваха членове на Научния съвет към Института за литература, научни сътрудници от Института за литература, от Института за български език, преподаватели от СДУ и много граждани.

Рецензентите на труда проф. Стоян Каролев и проф. д-р Атанас Натеф изтъкнаха високите научни качества на труда и подчертаха неговия приносен характер за българското литературознание. Според проф. Каролев книгата на Искра Панова „Вазов, Елин Пелин, Йовков — майстори на разказа“ бележи един от високите върхове в съвременното българско литературознание. Трудът има голяма стойност не само като талантливо осветляване на разказваческото изкуство на тримата български класици, но е и с огромно теоретико-методологическо значение като образец, който ще подпомага усилията на бъдещите изследователи на стила не само на тримата разглеждани писатели, а изобщо. В рецензията на Ст. Каролев е подчертано голямото умение на Искра Панова да види и разкрие органическите връзки между компоненти на поетиката и основни черти на светоусещането и мирогледа.

В рецензията на проф. д-р Атанас Натеф също е изтъкнато високото научно равнище на труда на И. Панова — той отговаря на равнището на съвременното световно литературознание. Посочени са методологическите постижения на авторката — тя схваща архитектуриката в противоречиво движение, търси и намира нейните особености в конкретната кореспондентна връзка с обществената среда и личната позиция на твореца. За Панова структурното своеобразие на стила е само другата страна на особеното обществено предназначение, което писателят съзнателно или не извоюва за своето творчество. Най-главното предимство на разглеждания дисертационен труд проф. Натеф вижда в

това, че той на дело, в процеса на самото литературно изследване преодолява една методологическа дилема, която и досега се натрапва на литературознанието: дилемата между „външния“ и т. нар. „иманентен“ подход към художественото творчество, т. е. между подхода, който смята, че творбите трябва да се обясняват преди всичко „отвън навътре“ и подхода, който претендира, че само „отвътре навън“, чрез описание на художествената структура ще се предаде своеобразието на творбата. Със своето изследване Панова се нарежда сред онези съвременни литератори, които проправят методологическа пътина за утрешния ден на литературознанието.

Като отчетят високите научни качества на труда на Искра Панова, които далеч надхвърлят изискванията за кандидатска дисертация, двамата рецензенти препоръчват той да бъде защитен като докторска дисертация.

В обсъждането на дисертационния труд взеха участие: н. с., к. ф. н. Христо Йорданов, театроведът и режисьор Юлия Огнянова, литературният критик, к. ф. н. Светозар Игов, ст. преподавателят от СДУ к. ф. н. Никола Георгиев и акад. Пантелей Зарев.

В изказването си Христо Йорданов изрази съгласието си с високата оценка, която дават двамата рецензенти на труда на Панова. Издадената от дисертантката книга е цитирана от 30 наши и чуждестранни учени. След като направи една обща характеристика на книгата, Хр. Йорданов се спира на новата методология, използвана от авторката и разкриваща нови възможности за научен анализ. Партийността в анализа и цялостният диалектически метод на И. Панова я открояват като учен-новатор, който строи анализа си изцяло на марксистическа основа. Без да подценява социологическите наблюдения, но и без да ги абсолютизира, авторката проследява градивните новелтистични елементи на стила, вглежда се в архитектуриката на жанра, без да отделя творбите от авторите, нито от епохата, сред която са породени.

Юлия Огнянова се сприя главно на подхода на Панова към художествената творба и на неговото значение. Подчерта голямото умение на авторката така да разглежда художествената творба, че читателят да получава живо усещане за нея — както за отделните ѝ елементи, така и за пътя, по който е вървял творецът, за да я създаде като художествен организъм. Заслугата на Искра Панова тя вижда не в механичната сума на собствените ѝ открития, а генерално в нейния подход към изкуството, при който имат значение не само отделните компоненти сами по себе си, а и мястото, което те заемат в творбата, дозирането им, връзките, в които се намират помежду си. Този подход е диалектически и марксистки. Огнянова подчерта, че в труда на Панова се е получила творческа среща между автора и неговия изследовател, стигнало се е до един взаимен творчески процес.

Литературният критик Светлозар Игов счита книгата на Искра Панова събитие в нашия литературен живот. Книгата е принос в изучаването на Вазов, Елин Пелин и Йовков. За пръв път с такава научна убедителност е дадена разгърната интерпретация на стилистичните системи на тримата класици, изследвано е стилистичното своеобразие на жанра на късия разказ у тях. В труда е постигнат синтез на теоретическо, историческо и конкретно критическо мислене. Авторката представя успешно защитен един нов тип анализ — стилиовия, — тя за пръв път представя един изцяло разгърнат стилистичен анализ на литературните творби. В своя подход Панова е чужда на схващанията на ред западни учени, че „стилистиката е единствената възможна наука за литературата“. Нейният стилосов анализ представя само един от възможните аспекти за изучаването на литературата, при това поставен в реалния контекст на едно марксистско разбиране за социалната обусловеност на художествените явления. Панова е чужда на тясното схващане на стила, чужда е на свеждането му до „езиковата форма“ или само до някои образни фигури. За Панова стилът е система от изобразителни средства, в които имат значение не отделните стилосови елементи, а тяхната организация в една по-широка стилова структура, в „музиката на цялото“. Авторката се интересува не от отделните елементи на стила, а от тяхната конкретна и сложна диалектика в живата цялост на творбата. В този смисъл — подчерта Игов — Панова е чужда на дискриптивната стилистика. Характерният, индивидуален стил авторката търси не чрез абстрактно противопоставяне на нормативната реч, а чрез съпоставянето с друг индивидуален стил — тук според Игов се откроява методологическата новост на още един аспект в стилиовия анализ на Искра Панова — съпоставителния стилосов анализ. В края на изказването си Игов подчерта, че целият този блестящо защитен в

конкретните анализи стилосов подход е осъществен върху дълбока марксистическа мирогледна основа. Марксистическата основа на научния подход на Панова личи преди всичко в разбирането ѝ за стила като диалектическо единство на ред елементи в живата цялост на творбата, в съзнанието за неговата дълбока социална обусловеност.

Никола Георгиев подчерта голямата научна перспективност на труда на Панова — той не толкова приключва един проблем, колкото отваря вратите за нови, за дълбоко изследвания. От нейния труд блика идея след идея, всяка от които може да се разработи в отделна дисертация. Трудът на Искра Панова „Вазов, Елин Пелин, Йовков — майстори на разказа“ представлява основен ескиз на историческата поетика на българския разказ.

В изказванията си Христо Йорданов, Юлия Огнянова, Светлозар Игов и Никола Георгиев поддържат становището на рецензентите трудът на Искра Панова да бъде защитен като докторска дисертация.

Акад. Пантелей Зарев изтъква, че трудът на И. Панова е бил до известна степен подготвен от нашето литературознание, като същевременно представлява един качествен скок в него. С него започва нова методологическа линия на изследване и заслугата на Панова е, че тя разширява терена на нашата методология, като разрешава въпросите в полза на марксизма, на марксистическата методология. Панова не дава оценка на структурата сама по себе си, а във връзка с личността на писателя, епохата, културната история. Това я отличава от авторите, които изследват структурата самоотделно. За Панова проблемът за стила е проблем за индивидуалните виждания, които се възпъщават в цялостната структура на художественото произведение. Нейната мисъл кореспондира с други обществени и исторически стойности, извън самата творба и в това се състои дълбочината на нейния анализ.

В отговора си на рецензиите и изказванията Искра Панова даде свои аргументи и съображения във връзка с някои бележки, направени в двете рецензии. Взе отношение по препоръките на рецензентите и изказалите се. Дисертантката изтъква преди всичко голямото си удовлетворение, че и рецензентите, и изказалите се са видели най-същественото в труда ѝ — непрекъснатото обвързване на творбата с обективни фактори извън нея — общество, епоха, личност и т. н. Тя приема по начало критичните бележки на двамата рецензенти относно приблизителността или недостатъчната нюансираност на някои изрази и твърдения, които изтъкна обективната причина за това — в книгата се прави сравнителен анализ на тримата разказвачи, стилосов паралел помежду им, а не успоредни изследвания на стила им. При анализите си тя е търсила по-често отликите, отколкото приликите, търсила е точ-

ките, в които трите стилни системи се засичат помежду си. В отговора си Панова обясни защо някои проблеми, като например този за историческия живот на творбата, остават извън обсега на нейния анализ. Разви своето гледище за Йовковия хуманизъм, спря се на ролята на природната картина в разказите на Йовков: тя я смята стожер на разказа — и композиционен, и смислово-лирически. Панова се спря на констатацията на Н. Георгиев, че в нейния труд надделява синхронното разглеждане на авторите.

След това всички членове на Научния съвет при Института за литература, които

присъствуваха на публичната защита, гласуваха единодушно да бъде присъдена на Искра Панова научната степен „кандидат на филологическите науки“.

Накрая Научният съвет с явно гласуване и също с пълно единодушие реши да се направи предложение до Научния съвет на Центъра за подготовка на кадри по език и литература да бъде защитена книгата на Искра Панова „Вазов, Елин, Пелин, Йовков — майстори на разказа“ като докторска дисертация.

М. Б